

Research Article

พื่อนนาฏยบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์

DANCE OF NADTAYABUCHA: LOY PRAPUTTABAT NAMTHIP

ประจักษ์ ไม้เจริญ^{1*}

สาขาวิชานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Prajhak Maicharoen

Dramatic Arts and Drame Faculty of Humanities & Social Sciences Phranakhon Rajabhat University

*E-mail: prajakmai5@gmail.com

Received: 2025-05-14

Revised: 2025-07-04

Accepted: 2025-07-17

บทคัดย่อ

รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นรอยพระพุทธรบาทแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีทั้งหมด 7 รอย ซึ่งถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนรูปแบบหนึ่ง รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์นี้ น่าสนใจว่าเหตุใดจึงมีถึง 7 รอย และควรส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักทั่วไป ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยสร้างสรรค์โดยกำหนดวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ วัดพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ชุด ระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการเก็บข้อมูลรวบรวมจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ พระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้มีนิมิตเห็นรอยพระพุทธรบาทจึงเดินธุดงค์ตามหาและพบรอยพระพุทธรบาท 7 รอย ที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีลักษณะก้าวเดินไปข้างหน้าด้วยเท้าเท้าซ้ายแล้วเท้าขวาสลับกันไป บางรอยมีลักษณะเดินด้วยสันเท้า แต่รอยที่ 7 มีลักษณะเดินเต็มเท้าออกมาจากปากถ้ำและน้ำไหลตามรอยพระพุทธรบาทชาวบ้านได้นำน้ำที่ไหลผ่านรอยพระพุทธรบาททั้ง 7 รอยไปดื่มกินรักษาโรคปรากฏว่า โรคต่างๆหายจึงได้เรียกกันว่า รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ พระอาจารย์จึงสร้างมณฑปครอบไว้ การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ชุด ระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ พบว่าชื่อชุดการแสดงมาจาก ชื่อของรอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ใช้เพลงดนตรีทำนองสมัยใหม่ผสมกับเพลงภูไทสุพรรณบุรี กำหนดรูปแบบการแสดงออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก เล่าถึงการสักการบูชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ช่วงที่สอง เล่าถึงการรำบูชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ เชิญชวนให้ประชาชนชาวไทยมาสักการบูชา

รอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ การสร้างสรรค์ทำรำที่ผสมผสานทำรำฟ้อนภูไทกับทำรำสมัยใหม่เข้าด้วยกัน จัดรูปแบบการแปรแถวในรูปแบบต่าง ๆ ตามทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์ จำนวนทั้งหมด 37 ทำรำ 17 แถว การแต่งกายแบบชาวบ้านที่ใส่ไปไหว้สักการะบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ในวันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคนภูไทโดยแท้ จะสวมเสื้อแขนกระบอกสีขาว ผ้าถุงคราม สไบขาว ต่างหู สร้อยคอ ข้อมือและเข็มขัด ทำด้วยเงิน ศีรษะประดับด้วยกระสวยไหม ทัดดอกอินทนิลสีม่วง การแต่งหน้าเน้นความสวยงาม ทรงผม แสกกลางมัดรวบขึ้นตรงกลางศีรษะและมวยผมขึ้น ผู้แสดงทั้งหมด 8 คน เป็นผู้หญิง การแสดงชุดนี้สามารถ แสดงได้ในงานต่างๆ

คำสำคัญ: รอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ นาฏยบูชา วัฒนธรรมภูไท

ABSTRACT

The Nam Thip Buddha Footprint, located in Tambon Sang Kho, Phu Phan District, Sakon Nakhon Province, is the sole Buddha footprint in Thailand featuring a total of seven imprints. This is regarded as a spiritual foundation for the populace. The Nam Thip Buddha Footprint, including seven imprints, warrants further recognition and promotion. Consequently, the researcher undertook innovative research with the aims of: 1) examining the historical context of the Nam Thip Buddha Footprint at Wat Phra Phutthabat Nam Thip, Tambon Sang Kho, Phu Phan District, Sakon Nakhon Province, and 2) developing a dance performance entitled “Nataya Bucha Roi Phra Phutthabat Nam Thip Dance.” This study utilized a qualitative research methodology, gathering data via documents, critiques, and data analysis. It was discovered that in relation to the history of the Phra Phutthabat Namthip (Footprint of the Buddha with Holy Water), Phra Ajarn Boonmee Khemthammo experienced a vision of the Buddha’s footprint, prompting him to undertake a journey to locate it. He uncovered seven footprints in Phu Phan District, Sakon Nakhon Province. The tracks indicated a forward ambulation, alternating between the left and right foot. Several footprints suggested heel walking, while the seventh footprint displayed a complete foot impression originating from a cave entrance, accompanied by water coursing along the footprint. Villagers consumed the water from all seven imprints to remedy ailments, resulting in the notable disappearance of numerous maladies. Consequently, it was designated as Phra Phutthabat Namthip. Phra Ajarn subsequently erected a mondop (pavilion) to enclose it. The dance performance “Rabam Natayabucha Roi Phra Phutthabat Namthip” derives its name from the imprint of the Buddha, Roi Phra Phutthabat Namthip.

It incorporates contemporary musical melodies blended with Phuthai Sakon Nakhon music. The performance consists of two segments: the first segment narrates the homage paid to Roi Phra Phutthabat Namthip, while the second segment depicts a dance dedicated to worshipping Roi Phra Phutthabat Namthip, encouraging Thai individuals to pay their respects to Roi Phra Phutthabat Namthip. The choreography integrates Phuthai dance motions with contemporary dance techniques. The formation alterations are organized in diverse configurations based on the principles of dance composition, comprising a total of 37 dance moves and 17 rows. The garments are customary village dress donned by individuals attending the worship of Roi Phra Phutthabat Namthip during significant Buddhist festivals. The individuals described are genuine Phuthai people adorned in white long-sleeved blouses, indigo sarongs, white sashes, and silver jewelry including earrings, necklaces, bracelets, and belts. Their heads are embellished with silk bobbins and purple Inthanin blossoms. The cosmetics accentuate attractiveness. The hair is centrally parted, secured at the crown, and fashioned into a bun. All eight performers are female. This performance is suitable for a variety of events.

Keywords: Loy Praputtabat Namthip (Buddha's Footprint), Nadtayabuch Dance, Phu Thai Culture

บทนำ

ในโลกปัจจุบันมนุษย์มีความเชื่อและแสวงหาที่จะทำให้ตนเองมีความสุขจากสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเองเคารพนับถือและยึดเหนี่ยว นั่นคือ ศาสนา ศาสนาที่มีศาสดาต่าง ๆ ได้กำหนดหรือแนะนำแนวทางในการดับทุกข์ของปัญหาที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ศาสนาหมายถึงลัทธิความเชื่อของมนุษย์ เกี่ยวกับการกำเนิดความเป็นไป และสิ้นสุดของโลก หลักศีลธรรมหลักธรรมคำสอน ตลอดจนลัทธิพิธีกรรมที่กระทำตามความเชื่อนั้น ๆ หลายศาสนามีการบรรยายสัญลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเจตนาอธิบายความหมายของชีวิตหรืออธิบายกำเนิดชีวิตหรือเอกภพ จากความเชื่อของศาสนา

เกี่ยวกับจักรวาล ธรรมชาติ มนุษย์ และศีลธรรมจริยศาสตร์ กฎหมายหรือวิถีชีวิต ความเชื่อในโลกโดยพิจารณาตามจำนวนประมาณการของกลุ่มชาติพันธุ์ชนเผ่าต่าง ๆ

ศาสนามีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เพราะศาสนาจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมนุษย์ให้ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบและกฎระเบียบในสังคมสร้างความสันติสุขแห่งโลกไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ศาสนาในโลกนี้มีอย่างหลากหลายแต่ทุกศาสนาล้วนสอนให้คนทำดีทั้งสิ้น เมื่อพระศาสดาลี้ไปมนุษย์ก็ได้สร้างตัวแทนหรือสัญลักษณ์ที่แทนตัวพระศาสดาขึ้นเพื่อบูชา

และรำลึกถึง ศาสนาพุทธก็เช่นกัน มีผู้ที่นับถือ ศาสนาพุทธในประเทศต่าง ๆ มากมาย ได้มีการบูชา และสร้างสิ่งที่แทนพระพุทธรูป อาทิพระพุทธรูป เพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธรูป นอกจากนี้ก็ยังมีรูป และรอยพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นสัญลักษณ์ แทนพระพุทธรูป ให้ชาวพุทธได้กราบไหว้บูชา กัน อย่างแพร่หลาย รอยพระพุทธรูปที่พระพุทธรูป ประทับลงไว้ มีความหมายว่าพระพุทธรูปได้เสด็จไป ประกาศคำสอนทางพระพุทธศาสนาไว้ ณ ที่แห่งนั้นแล้ว ชาวพุทธจึงสร้างรอยพระพุทธรูปเพื่อให้ เป็นพยาน ต่อชาวโลกว่า พระพุทธรูปได้เสด็จมาประกอบ พุทธกิจ ณ สถานที่แห่งนั้น (Kongkaew, 2016)

ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธเป็นหลักประชากรเหล่านี้ล้วนนับถือ พระพุทธรูปแต่เนื่องจากพระพุทธรูปได้เสด็จ ปรีนิพพานไปนานแล้ว เพื่อเป็นการรำลึกถึง และเพื่อบูชาพระพุทธรูปจึงได้มีการสร้างสิ่ง แทนองค์พระพุทธรูปในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเชื่อ ความศรัทธาเช่น พระพุทธรูปปางต่าง ๆ อันประกอบด้วย ปางมารวิชัย ปางสมาธิ ปางถวายเนตร ปางนาคปรก และปางอื่น ๆ นอกเหนือจากพระพุทธรูป เพื่อน้อมรำลึกถึงพระพุทธรูปยังมีสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่แทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้อีกด้วย เช่น รอยพระพุทธรูป ซึ่งก็เป็นสัญลักษณ์แทน องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ชาวพุทธได้กราบไหว้ บูชากันอย่างแพร่หลาย รอยพระพุทธรูปที่ พระพุทธรูปประทับลงไว้ มีความหมายว่า พระพุทธรูปได้เสด็จมาประกาศคำสอนทาง พระพุทธศาสนาไว้ ณ ที่แห่งนั้นแล้ว ชาวพุทธจึง สร้างรอยพระพุทธรูปเพื่อให้ เป็นพยานต่อชาว โลกว่า พระพุทธรูปได้เสด็จมาประกอบพุทธกิจ

ณ สถานที่แห่งนั้น หลังจากพระพุทธรูปปรินิพพานแล้ว เมื่อศาสนาเผยแผ่เข้าไปถึงประเทศไหน พุทธศาสนิกชนในประเทศนั้นก็ได้อัศจรรย์ รอยพระพุทธรูปขึ้น เป็นพุทธรูปเจดีย์ ประหนึ่งว่า ดินแดนแห่งนี้พระพุทธรูปได้เสด็จเข้ามาเหยียบแล้ว รอยพระพุทธรูปที่เกิดจากธรรมชาติที่มีการพบอยู่ บนภูเขา บนหิน หรือพื้นอื่น ๆ มีผู้เชื่อกันว่าเป็น รอยพระพุทธรูปที่พระพุทธรูปได้ประทับไว้ เมื่อเสด็จมา ณ ที่นั้น จัดอยู่ในพระพุทธรูปเจดีย์ ประเภทบริโกศเจดีย์ อันได้แก่ สถานที่ที่พระพุทธรูป เคยประทับและวัตถุล้วนพระองค์ได้เคยใช้สอย หรือสัมผัส เช่น ต้นโพธิ์ศรีสุพรรณ พระโพธิ์ปลั่ง บาดร ไม่เท่า และเครื่องบริวารอื่น ๆ นอกจากนี้ ยังมีรอยพระพุทธรูปที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นด้วย วัสดุต่าง ๆ เพื่อเลียนแบบรอยพระพุทธรูป อันเชื่อกันว่าพระพุทธรูปได้ประทับพระบาทประทานไว้ รอยพระพุทธรูป จำลองเหล่านี้จัดได้ว่าเป็น ปุชนิยวัตถุ ประเภทบริโกศเจดีย์โดยสมมติ คือ ถึงแม้ว่าจะทำขึ้นโดยมีมนุษย์แต่โดยเจตนาอัน สมมุติให้เป็นรอยพระพุทธรูปอันแท้จริงของ พระพุทธรูป

ประเทศไทยมีประชากรส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาพุทธเป็นหลัก ประชากรนิยมกราบไหว้ บูชารูปสัญลักษณ์ของพระพุทธรูปที่ประกอบด้วย พระพุทธรูป ธรรมจักร ภาพวาดต่าง ๆ และรอย พระพุทธรูป รอยพระพุทธรูปที่มีความสำคัญ ต่อประชาชนที่มีใจรักมั่นในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความเชื่อว่าพระพุทธรูปประทับรอยพระบาทไว้ เพื่อความเป็นสิริมงคล ประชาชนจึงกราบไหว้ บูชารอยพระพุทธรูป ซึ่งมีอยู่ในสังคมไทย อยู่มากกว่า 491 แห่ง ตามวัดและ ศาสนสถานต่าง ๆ

รอยพระพุทธรูปและรูปมงคล 108 รอยพระพุทธรูป ถือว่าเป็นสิ่งแทนพระพุทธรูปเจ้าที่รวบรวมองค์ความรู้ไว้หลายด้าน และมีพัฒนาการ แนวคิด ความเชื่อ ที่ผู้สร้างได้คิด สร้างสรรค์ไว้ด้วยพลังแห่งศรัทธา และเจตนาเพื่อบอกเล่าเรื่องราวหรือเผยแพร่พุทธธรรมอย่างเป็นระเบียบแบบแผน จากอดีตสู่ปัจจุบัน ซึ่งปัจจุบันสถานที่หลายสถานที่ในประเทศไทยที่ได้ขุดค้นพบรอยพระพุทธรูป ได้แก่ รอยพระพุทธรูปวัดพระบาทปู่ผาแดง จังหวัดลำปาง, รอยพระพุทธรูป จังหวัดสระบุรี, รอยพระพุทธรูป เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี, รอยพระพุทธรูปเมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี และรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ จังหวัดสกลนคร เป็น (Kongkaew, 2016)

จังหวัดสกลนครตั้งอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ โดยมีการขุดพบ ฟอสซิลไดโนเสาร์ บริเวณแนวทิวเขาภูพาน อำเภวาริชภูมิ ภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชนโบราณในพื้นที่จังหวัดสกลนครอยู่ร่วมสมัยเดียวกับอารยธรรมบ้านเชียงในจังหวัดอุดรธานี จากการสำรวจแหล่งชุมชนโบราณในพื้นที่แห่งสกลนคร บริเวณลุ่มแม่น้ำสงคราม ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของอำเภอบ้านดุง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี อำเภอสว่างแดนดิน อำเภวาริชภูมิ อำเภอพังโคน อำเภวนวนนิवास อำเภอพรรณานิคม และรอบ ๆ หนองหาน เมืองสกลนคร พบแหล่งโบราณคดี ก่อนประวัติศาสตร์ จำนวน 83 แห่ง ชุมชนโบราณของแห่งสกลนครนี้มีอายุประมาณ 600 ปีก่อนพุทธกาลจนถึงพุทธศตวรรษที่ 8 (ระหว่าง 3,000-1,800 ปีมาแล้ว)

จากหลักฐานการค้นพบต่าง ๆ ของที่นี้พบว่า ชุมชนโบราณในแห่งสกลนครได้มีการรวมตัวกันเป็นสังคมขนาดใหญ่และอาจจะพัฒนาเป็นสังคมเมือง ในสมัยต่อมา นอกจากนี้ยังมีสถานที่สำคัญที่เป็นซอฟต์แวร์ (Soft Power) ของจังหวัดสกลนครซึ่งมีหนึ่งเดียวในประเทศไทยนั่นคือ รอยพระพุทธรูป 7 รอย ตั้งอยู่ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร และมีข้อสงสัยว่าเหตุใดรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ แห่งนี้จึงปรากฏรอยพระพุทธรูปถึง 7 รอย อีกทั้งในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศไม่ทราบว่ามียอยพระพุทธรูป 7 รอย ปรากฏอยู่ในจังหวัดสกลนคร ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาหาข้อมูลเพื่อนำออกเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ รวมถึงจะสร้างสรรค์การแสดง ชูระบำนานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ เพื่อเผยแพร่ชื่อเสียงให้กับวัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ พร้อมทั้งเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนชาวไทยได้รู้จัก รอยพระพุทธรูป 7 รอย ของวัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ ชู ระบำนานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้ทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ วัดพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร และนำออกเผยแพร่ต่อสังคม

2. ผลการวิจัยนี้ได้ชุดการแสดงระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ และนำออกเผยแพร่ต่อสังคม เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงรอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ วัดพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร

3. ผลการวิจัยนี้สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับวัดพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร โดยผู้ที่ได้ศึกษาและได้ชมการแสดงชุดนี้แล้วสามารถเดินทางไปท่องเที่ยวตามรอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ได้

ขอบเขตของการวิจัย

ด้านระยะเวลา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานวิจัย 12 เดือน

ด้านพื้นที่ พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและเลือกพื้นที่ ได้แก่ วัดพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร การเลือกพื้นที่ในการศึกษานั้นใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่บ้านเจ้าอาวาส นักวิชาการ วัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี

ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งกาย ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งหน้า ทำผม และชาวบ้านตำบลสร้างค้อ อำเภอกุพาน จังหวัดสกลนคร

2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาแบบเจาะจงโดยกำหนดรวมทั้งสิ้น 23 คน ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้ กลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์และกลุ่มบุคคลที่ให้ข้อมูลในการสร้างสรรค์การแสดงระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ แบ่งออกเป็น 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ จำนวน 10 คน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างสรรค์การแสดงระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ จำนวน 8 คน 3. ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การแสดงระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ 5 คน

ทบทวนแนวคิด

แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาคำตอบที่เกี่ยวกับการเกิดขึ้นและคงอยู่ตลอดจนการสืบทอดต่อนอกจากนี้แนวคิดของบุญยงค์ เกศเทศ กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติของวัฒนธรรมย่อมมีการสืบทอดกันอยู่เสมอ โดยเฉพาะในสังคมที่มีการคมนาคมติดต่อกันอย่างกว้างขวางและรวดเร็วการแลกเปลี่ยนหรือผสมผสานทางวัฒนธรรมไม่จำกัดเฉพาะในห้องถิ่นหรือภายในประเทศเท่านั้น หากยังขยายขอบเขตไปในต่างประเทศด้วย (Kettes, 1993) กล่าวได้ว่า ในทุกรูปแบบเมื่อมีผู้สร้างย่อมมีผู้สืบทอดและถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังผู้วิจัยจึงได้สอบถามข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่บ้านเจ้าอาวาส นักวิชาการ วัฒนธรรมจังหวัดสกลนคร ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งกาย ผู้เชี่ยวชาญด้านการแต่งหน้า ทำผม และชาวบ้าน ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร เพื่อหาคำตอบในเรื่องของประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์และการสร้างสรรค์ระบำ นาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ เพื่อนำไป ถ่ายทอดต่อไป

แนวคิดการเกิดและคงอยู่ของวัฒนธรรม พื้นบ้าน แนวคิดเกี่ยวกับการเกิดและคงอยู่ของ วัฒนธรรมพื้นบ้าน พัทยา สายหู กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านคือ แบบฉบับร่วมนกันของกลุ่มชนหรือสังคมชาวบ้าน ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความพอใจ จากค่านิยม 4 ประการ รวมกันจึงเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า วัฒนธรรม เมื่อสิ่งทั้งหลายที่นำมาสร้างใช้ร่วมกันสามารถสนอง ความต้องการ ความพอใจของกลุ่มคน ภายใน เงื่อนไขและปัจจัยทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกัน (Saihu, 1978) กล่าวไว้ว่า แบบร่างของสังคมที่เกิดขึ้นมีทั้ง ความรู้ ความเข้าใจ ความพอใจและการสร้างสรรค์ จึงเกิดงานวัฒนธรรมเพื่อสนองตอบความต้องการ การทำวิจัยระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ในครั้งนี้ ได้เกิดความคิดในการศึกษางานท้องถิ่น ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของชุมชนชาวบ้านตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร นำเสนอประวัติ ความเป็นมาของพระพุทธรูปหน้าทิพย์ และการแสดง สร้างสรรค์ระบำนาฏยบูชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ สู่อารยชนโดยใช้แนวคิดการเกิดและคงอยู่ของ วัฒนธรรมพื้นบ้าน

ทฤษฎีการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย

การประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดง นาฏศิลป์ไทยเป็นผลงานที่เกิดขึ้นจาก ความคิดสร้างสรรค์ ก่อนที่จะกล่าวถึงหลักการประดิษฐ์ หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย ซึ่งเป็น ผลงานเฉพาะของศาสตร์ด้านนาฏศิลป์ไทย ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคล ในการคิดการทำให้เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการคิด หลายทิศทาง การค้นพบวิธีแก้ปัญหาและการพัฒนา วิธีการใหม่ ๆ ได้สำเร็จ แม้ว่าความคิดสร้างสรรค์ จะเน้นที่ความคิดริเริ่มก็ตาม แต่ความสำเร็จของ การสร้างสรรค์จะต้องอาศัยลักษณะความคิดอื่น ๆ ดังนั้น บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ จึงไม่เพียงแต่ มีความคิดใหม่เท่านั้น แต่ต้อง พยายามคิด และประสานความคิดติดตามให้ตลอด หรือให้เกิด ความสำเร็จจากโครงสร้างทฤษฎีดังกล่าว สรุปได้ว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ เป็น ความคิด ที่มีลักษณะเอนกนัย ที่ต้องพัฒนาการความคิดให้ หลากหลาย มีลักษณะแปลกใหม่แตกต่างจากของเดิม หรือคิดดัดแปลงประยุกต์โดยไม่ซ้ำ คิดอย่างอิสระ คิดรอบคอบ สวยงาม มีความประณีต การคิด สร้างสรรค์จึงเป็นกลไกสำคัญของการสร้างสรรค์ ผลงานที่แปลกใหม่และมีคุณค่า การประดิษฐ์ท่ารำ หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย เป็นการสร้างผลงานโดยอาศัยองค์ประกอบของ ความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว แต่มีหลักอันเป็น องค์ประกอบ ที่สอดคล้องกับศาสตร์เฉพาะด้าน ดังนี้

การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ หมายถึง การคิด การออกแบบ การเลือกสรรท่ารำ ท่าทาง หรือท่าเต้น และนำมาประดิษฐ์เรียงร้อยขึ้นใหม่ โดย ผสมผสานกับองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งเพลง ดนตรี การแต่งกาย ทิศทางการเคลื่อนไหวของลีลาท่ารำ การกำหนดรูปแบบการแปรแถวที่เหมาะสมกลมกลืน สอดคล้องกับกระบวนท่า ที่สร้างสรรค์ การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย มีวิธีดำเนินการอยู่ 2 วิธี คือ

1) การประดิษฐ์ท่ารำเพื่อสื่อท่าตามความหมายของบทร้อง

2) การประดิษฐ์ท่ารำประกอบทำนองเพลงและหน้าทับดนตรี โดยนำท่ารำมาเรียงร้อยเป็นกระบวนท่ารำที่เรียงร้อยหรือสร้างสรรค์ อาจแฝงด้วยการสื่อความหมายของท่ารำที่ประดิษฐ์ หรือท่ารำที่นำเสนอ เช่น เริ่มท่ารำด้วยท่าไหว้ ตามท่วงทำนองเพลงเพื่อสื่อถึงความเคารพสักการะ หรือท่ารำที่แสดงขั้นตอนสื่อความหมายถึงการทำอะไรสิ่งหนึ่งเป็นต้นว่า การประกอบอาชีพหาปลา เริ่มด้วยท่าพายเรือ เหยี่ยงแห เก็บปลาใส่ตะข้อง เป็นต้น หรืออาจเป็นการนำเสนอกระบวนท่ารำที่ คำนึงถึงความมีชีวิตจริงงดงาม ความสอดคล้องของท่ารำกับจังหวะและท่วงทำนองเพลง โดยไม่ได้มุ่งการสื่อความหมายของท่ารำก็ได้

1. ขั้นตอนการประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ มีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

1.1 กำหนดความคิดหลักคือการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และแนวคิด ในการสร้างสรรค์ไว้อย่างชัดเจนว่าชุดนาฏศิลป์ที่คิดขึ้นเพื่ออะไร

1.2 ประมวลข้อมูล คือ การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นปัจจุบันซึ่งเกี่ยวกับการสร้างผลงานชุดนั้นๆ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลที่เป็นจริงคือ ความรู้ต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นเพื่อนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงหรือใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างสรรค์ผลงาน ข้อมูลที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ ข้อมูลที่เสริม กระตุ้น หรือช่วยให้เกิดจินตนาการในการสร้างสรรค์ผลงานได้ดียิ่งขึ้น

1.3 กำหนดขอบเขตในการดำเนินงาน หมายถึง การกำหนดกรอบของการ สร้างสรรค์ ในด้านต่างๆ เช่น เนื้อหาสาระ จำนวนผู้แสดง ช่วงเวลาของการแสดง (ถ้ามี) งบประมาณ ที่ต้องใช้

1.4 กำหนดรูปแบบการแสดง คือ กำหนดว่าชุดนาฏศิลป์ที่สร้างสรรค์นั้นจะมีรูปแบบการแสดงในลักษณะหนึ่งจารีต ผสมผสานหลายจารีต ประยุกต์จากจารีตเดิม หรือคิดรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากจารีตเดิม

1.5 กำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ เพลงดนตรี เครื่องแต่งกาย สื่อผสม แสง เสียง ฉาก ฯลฯ ขององค์ประกอบย่อมแตกต่างกัน แล้วแต่ผลงานสร้างสรรค์แต่ละชุด การกำหนดสิ่งเหล่านี้ จะเป็นการสร้างเอกภาพของงานตามแนวคิด และรูปแบบที่ผู้สร้างสรรค์กำหนด

1.6 ออกแบบท่ารำ เป็นการเลือกสรรท่ารำ เรียงร้อยขึ้นใหม่ให้มีลำดับความ ต่อเนื่อง แสดงกลวิธี เทคนิค วิธีนำเสนอที่มีความเป็นเอกภาพตามแนวคิดที่กำหนด การออกแบบรำตามหลักการประดิษฐ์นาฏศิลป์ไทยมี 3 ส่วน คือ กระบวนท่ารำ การแปรแถว และการตั้งซุ่ม

2. คุณสมบัติของผู้ ประดิษฐ์ หรือสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์

การประดิษฐ์หรือการสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ นาฏศิลป์เป็นศาสตร์เฉพาะด้าน ซึ่งผู้ที่จะประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ได้นั้น จะต้องมีความรู้ด้านการพ่อนรำและเข้าใจมิติต่าง ๆ ของศิลปะ แต่ต้องมีคุณสมบัติพิเศษ คือ สามารถคิดสิ่งใหม่ ๆ ได้ดี ดังนั้นผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ควรมีคุณสมบัติสำคัญ ดังนี้

2.1 มีความรู้และประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ในแง่มุมต่าง ๆ

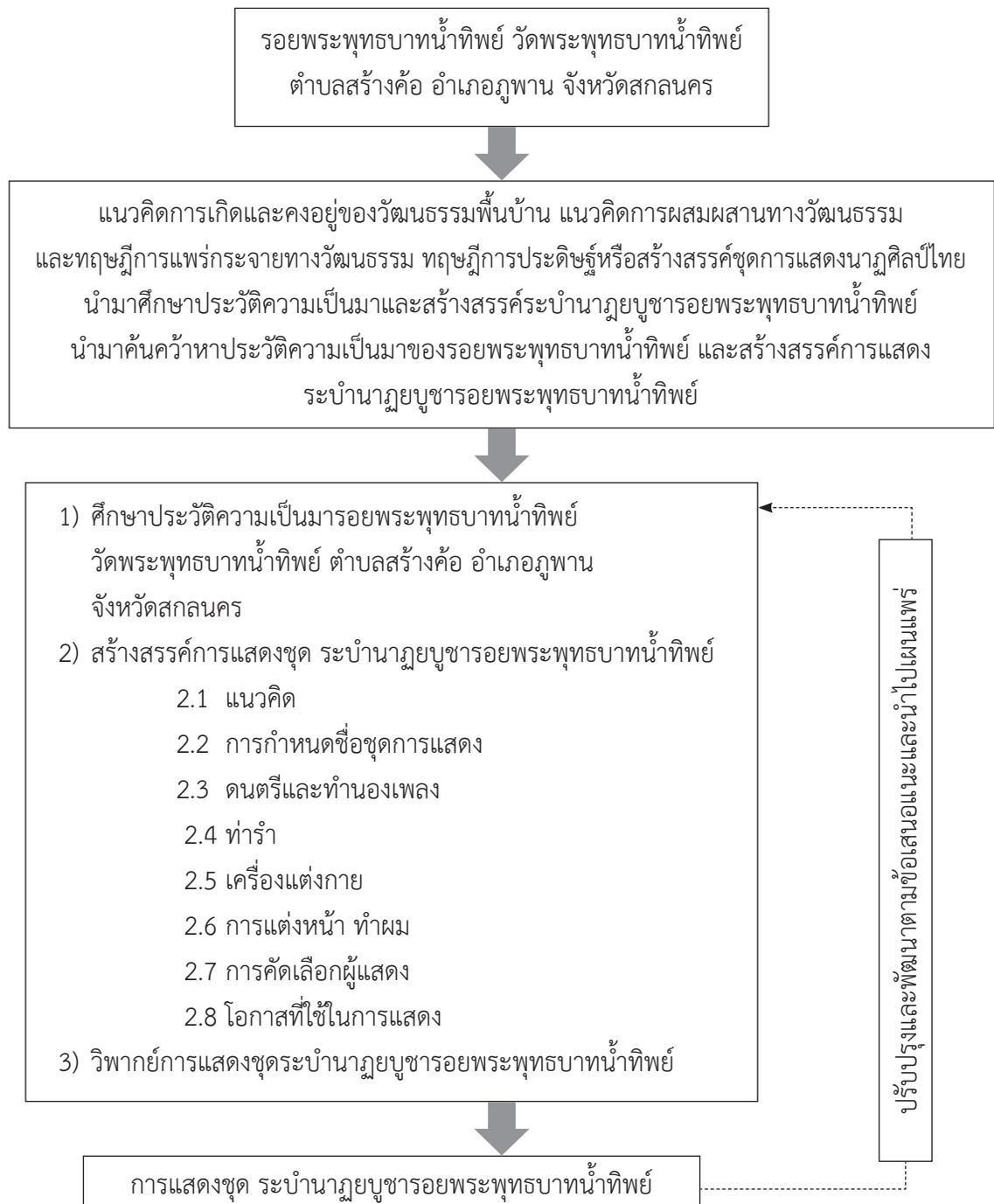
2.2 รู้วิธีการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์อย่างมีขั้นตอนและเป็นระบบ

2.3 มีความมั่นใจ ใฝ่รู้ ช่างสังเกต และจดจำ หมั่นศึกษาค้นคว้าและสังสม ประสบการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาบูรณาการในการสร้างสรรค์

2.4 เปิดใจกว้างเพื่อรับฟังความคิดเห็น แต่มีจุดยืนในการดำเนินงานดังนั้น กล่าวได้ว่าการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์เป็นการ ประมวลข้อมูลและปัจจัยด้านต่าง ๆ

มาสร้างสรรค์ผลงานใหม่อย่างมีระบบ โดยอาศัยปัจจัยของจารีต นาฏศิลป์แต่อดีตมาเป็นต้นแบบในการพัฒนา ผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ผลงานชุดการแสดงนาฏศิลป์ ต้องเป็นคนที่กล้าคิดกล้าลงมือจินตนาการและมีความคิดหลายแง่มุม เมื่อลงมือสร้างสรรค์งานต้องมี ขั้นตอนในการดำเนินงานเริ่มจากการกำหนดความคิดหลัก ประมวลข้อมูลกำหนดขอบเขตในการ ดำเนินงาน กำหนดรูปแบบการแสดง กำหนดองค์ประกอบอื่น ๆ และออกแบบท่ารำ ซึ่งต้องมีเอกภาพของการนำเสนอตามกรอบแนวคิด ซึ่งผู้ประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ต้องคำนึงถึงเพื่อสร้างงานให้มีคุณภาพต่อไป ทฤษฎีการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทยความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถของบุคคลในการคิด การทำให้เกิดการสร้างสรรค์บางสิ่ง บางอย่างขึ้นมา ซึ่งเป็นสิ่งแปลกใหม่ที่เกิดจากการนำเอาแนวคิด และทฤษฎีนี้มาประดิษฐ์เป็นท่ารำให้เกิดเป็นการแสดงชุด ระเบียบนาฏยบูชารอยพระพุทธรูป น้ำทิพย์

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. วิธีการวิจัยชุด ระเบียบานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ใช้วิธีการสร้างสรรค์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร

1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร จากหนังสือ ตำราเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย ลักษณะเด่นและความสำคัญของรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร และกำหนดเป็นขอบเขตที่จะนำมาศึกษาสร้างสรรค์เป็นการแสดง

2) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างสรรค์การแสดงตามทฤษฎีการประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏศิลป์ไทย และทฤษฎีนาฏยประดิษฐ์

3) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นชุดการแสดง โดยทำการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูล สัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้รู้ปราชญ์ชาวบ้านและเจ้าอาวาสและผู้ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้าน

นาฏศิลป์ไทย ดนตรีไทย เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้าทำผม

ขั้นตอนที่ 2 สังเคราะห์ประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร และออกแบบพัฒนาการแสดงชุดระบำนานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ โดย แต่งเพลง ออกแบบท่ารำ ออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกแบบการแต่งหน้าทำผม ถ่ายทอดท่ารำ ฝึกซ้อมตามกระบวนการจนสำเร็จ เชิญผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และตรวจสอบความสอดคล้องของท่ารำ องค์ประกอบ การแสดง ด้านต่างๆ และปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 นำชุดการแสดงระบำนานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ออกแสดงเผยแพร่โดยจัดการแสดงเผยแพร่ต่อสาธารณชน พร้อมทั้งจัดทำเป็นวีดิทัศน์ และนำเผยแพร่ลงในยูทูบ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่ม แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงชุด ระเบียบานาถุยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ การวิพากษ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญถึงประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ไทยเกี่ยวกับ การสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์ สรุปรูปแบบ ลักษณะรายละเอียดของการแสดง การออกแบบและพัฒนาการแสดง

ชุดระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิทยาการการแสดง ตรวจสอบความสอดคล้องของบทร้องและองค์ประกอบสร้างสรรค์ขึ้น แล้วปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปจัดการแสดงเผยแพร่ การแสดงระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ รูปแบบและองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสำรวจเบื้องต้น เป็นการลงพื้นที่ที่รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การวิพากษ์ เพื่อวิเคราะห์ถึงประวัติความเป็นมา และการสร้างสรรค์การแสดงชุดระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์

ข้อเสนอแนะ

1) องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร ได้รับการสืบค้นและรวบรวมเป็นครั้งแรกในลักษณะผลงานวิชาการที่เป็นมาตรฐานสามารถเผยแพร่ให้แก่ผู้ที่สนใจ นิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นำความรู้ไปใช้ในการอ้างอิงเชิงวิชาการ

2) ระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์เป็นผลงานวิจัยที่พบข้อมูลใหม่ที่สมบูรณ์แบบ

สามารถนำไปถ่ายทอดให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และห่วงแหนไปสู่การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน รวมถึงสามารถประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยวได้อีกด้วย

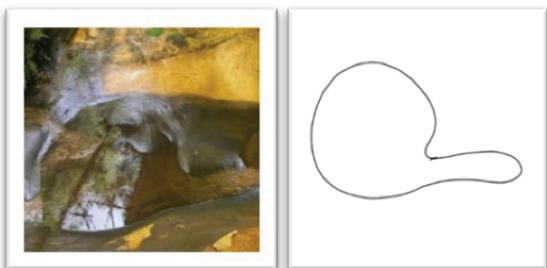
3) นักวิชาการด้านการศึกษา ด้านวัฒนธรรม รวมไปถึงผู้เกี่ยวข้องได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสดงระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ และสามารถให้การส่งเสริม สนับสนุน รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ให้เป็นที่รู้จักได้มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ตำบลสร้างคือ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนครพบว่า รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์อยู่ในความดูแลของวัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ พระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม เป็นเจ้าอาวาส วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2547 มีความสำคัญในการประกอบพิธีทางศาสนา ภายในวัดประกอบด้วยพระพุทธรูปพระสมเด็จจองค์ปฐมปางสะดุ้งมาร สีขาวสูงใหญ่ นอกจากนี้ด้านหน้าวัดยังมีพระพุทธรูปสีทองอร่ามปางสะดุ้งมาร สมเด็จจองค์ปฐมหลายองค์ ประดิษฐานเรียงรายอย่างงดงามเป็นแถวสองฝั่ง บริเวณศูนย์กลางเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางพระนิพพานประทับนั่งอยู่บนบัลลังก์ และเป็นเอกลักษณ์ของวัด มีรอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ที่อยู่ในอุทยานแห่งชาติภูแล่โดยวัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ โดยมีประวัติความเป็นมาซึ่งพระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้เล่าว่า มีพระจากประเทศลาว ได้เดินธุดงค์จนมาพบรอยพระพุทธรูปทนโชดหินแต่ไม่ได้มีการบูรณะและเรื่องการพบรอยพระพุทธรูปก็เสียชีวิตไป จนกระทั่งพระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้เดินธุดงค์ มาจากจังหวัดนครพนม คืบหนึ่งท่าน

นิมิตว่าเทวดามาบอกว่าให้เดินทางไปอำเภอกุพาน จะพบรอยพระพุทธรบาท เมื่อท่านเดินทางมาถึงที่อำเภอกุพาน ก็ไม่พบรอยพระพุทธรบาทดังที่นิมิตท่านได้สอบถามชาวบ้าน มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่งบอกว่ามีถ้ำหนึ่งชื่อ ถ้ำว่าถ้ำเสียงของ ตรงนั้นจะมีลูกแก้วลอยออกมาทุกวันพระ พระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม จึงอยากเห็นและได้เดินธุดงค์มาที่ถ้ำ ท่านได้พบเห็นลานหินเป็นแอ่งหลุมเล็ก ๆ คิดว่าเป็นที่ที่ลูกแก้วลอยลงมา เลยก้มกราบเอาหน้าผากแนบพื้นแต่ไม่มีนิมิตอะไรให้ทราบ ท่านจึงได้เดินทางต่อไปจนถึงอุทยานแห่งชาติกุพาน ได้ปักกลดพักค้างแรม ตกค่ำพระอาจารย์ได้นั่งสมาธิและได้นิมิตเห็นรอยพระพุทธรบาท เช้าวันรุ่งขึ้น พระอาจารย์จึงได้ไปตามให้ชาวบ้านมาช่วยกันถากหญ้าที่รอกอก ก็พบถ้ำและมีน้ำไหลออกมาจากปากถ้ำไหลไปตามลานหินได้สายน้ำหน้าปากถ้ำนั้นปรากฏเป็นรอยพระพุทธรบาท 7 รอย ที่มีลักษณะแตกต่างกันไป โดยเหยียบด้วยเท้าซ้ายสี่รอยเท้าขวาสามรอย ดังนี้

รอยที่ 1 เป็นรอยเท้าข้างซ้าย มีลักษณะเป็นรอยเท้าเหยียบด้วยจมูกเท้าลงที่พื้น

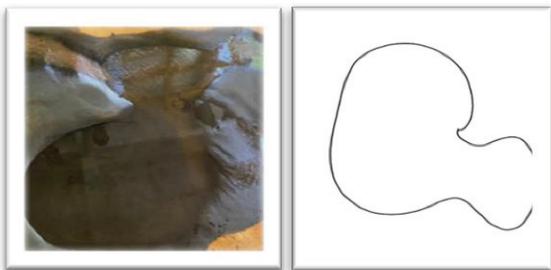
ภาพที่ 2 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 1
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 1

รอยที่ 2 เป็นรอยเท้าข้างขวา มีลักษณะเป็นรอยเท้าเหยียบลงบนพื้นเต็มเท้าไม่มีนิ้วเท้า

ภาพที่ 3 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 2
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 2

รอยที่ 3 เป็นรอยเท้าข้างซ้าย มีลักษณะเหยียบลงน้ำหนักที่ส่วนบนของเท้า

ภาพที่ 4 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 3
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 3

รอยที่ 4 เป็นรอยเท้าข้างขวา มีลักษณะ
เหยียบบลงน้ำหนักที่ส่วนบนของเท้า

ภาพที่ 5 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 4
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 4

รอยที่ 5 เป็นรอยเท้าข้างซ้าย มีลักษณะ
เหยียบบลงเท้าเต็ม มีรอยนิ้วหัวแม่โป้ง 1 นิ้ว

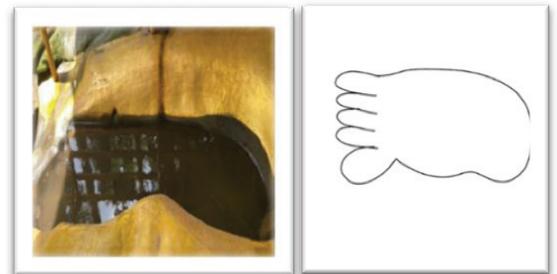
ภาพที่ 6 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 5
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 5

รอยที่ 6 เป็นรอยเท้าข้างซ้าย มีลักษณะ
เหยียบบลงเท้าเต็ม มีรอยหัวแม่โป้ง 1 นิ้ว กับ นิ้วก้อย
1 นิ้ว

ภาพที่ 7 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 6
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 6

รอยที่ 7 เป็นรอยเท้าข้างขวา มีลักษณะ
เป็นเหยียบเต็มรอยเท้าลงพื้นที่สมบูรณ์

ภาพที่ 8 รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ รอยที่ 7
รอยลายเส้นภาพจำลอง รอยที่ 7

พระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้เล่าต่ออีกว่า ชาวบ้านทุกคนมีความเชื่อว่ารอยพระพุทธรูปที่น้ำทิพย์นั้นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะชาวบ้านได้มา รองน้ำที่ไหลผ่านรอยพระพุทธรูปนำไปดื่มกิน เพื่อรักษาโรคต่าง ๆ และหายจากโรคที่เป็น ต่อมา มีพระรูปหนึ่งชื่อ หลวงพ่อบุญมี ธัมจาโร อยากได้ ลูกแก้ววิเศษจึงได้ไปขุดรอยพระพุทธรูปเพื่อจะหา ลูกแก้ว ซึ่งเป็นรอยพระพุทธรูปเท้าข้างซ้าย ได้ขุด ไปเรื่อยๆ ต่อมาท่านได้มีอาการเจ็บปวดฝ่าเท้าข้างซ้าย ตรงกับรอยพระพุทธรูปที่ท่านไปขุด ได้เจ็บปวด จนทนไม่ไหวท่านจึงได้มรดกภาพลง หลังจากนั้น ชาวบ้านจึงไม่กล้าเข้าใกล้รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ นั้นอีกเลย ต่อมาพระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้มี การบูรณะรอยพระพุทธรูปขึ้นใหม่อีกครั้ง แล้วล้อม ด้วยรั้วราวเหล็ก ทาสีเหลืองทอง และกำลังสร้างมณฑป ครอบรอยพุทธรูปน้ำทิพย์ทั้ง 7 รอย เพื่อเป็น แหล่งท่องเที่ยวให้ประชาชนมากราบไหว้บูชา รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ แต่ก็ไม่ได้มีชื่อเสียง มากนัก

ภาพที่ 9 รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ 7 รอย กำลังสร้างมณฑปครอบรอยพุทธรูปน้ำทิพย์ ทั้ง 7 รอย

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ ชุด ระเบ้านาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ พบว่า แนวคิดการแสดงชุดนี้ได้มาจากการตั้งคำถาม ที่ว่าเหตุใดรอยพระพุทธรูปที่นี้จึงมีถึง 7 รอย ความต้องการที่จะศึกษาหาข้อสงสัยและต้องการ ที่จะนำความรู้ที่ได้มาสร้างสรรค์งานด้านการแสดง เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ และช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับวัดพระพุทธรูป น้ำทิพย์ องค์ประกอบของการสร้างสรรค์การแสดง นาฏศิลป์ชุด ระเบ้านาฏยบุชารอยพระพุทธรูป น้ำทิพย์ ประกอบด้วย การกำหนดชื่อชุดการแสดง ระเบ้านาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ พบว่า การตั้งชื่อการแสดงเป็นส่วนสำคัญในการสื่อสาร ให้ผู้ชมการแสดงทราบถึงแนวคิด ที่มาของ การสร้างสรรค์การแสดง สำหรับชื่อการแสดง ระเบ้านาฏยบุชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ เป็นชื่อ การแสดงที่จะสื่อให้ผู้ชมการแสดง ทราบถึง การสักการะบูชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ ทั้ง 7 รอย ที่อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร โดยผู้วิจัยได้ทำการคิด ชื่อชุดการแสดงได้มาจากชื่อของรอยพระพุทธรูป น้ำทิพย์ที่วัดพระพุทธรูปน้ำทิพย์ อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ ดนตรี เนื้อเพลง และทำนองเพลง ระเบ้านาฏยบุชารอยพระพุทธรูป น้ำทิพย์พบว่า สร้างสรรค์ขึ้นใหม่โดยใช้ คือ ทำนอง เพลงลำเต็น ทำนองลำพื้นดินกลอน และฉญา ประกอบการบรรเลง เนื้อเพลงประพันธ์ ขึ้นใหม่ โดยศึกษาจากประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์

เนื้อเพลง ระเบียบนาฏยบูชารอยพระพุทธรูป น้ำทิพย์

ทำนองลำเต็น

พระสงฆ์สาวกของพระศาสดา
 ชุติงค์ออกจากเมืองลาวจรลา
 มาปรักกรตภาวนาอยู่อำเภอกุพาน
 พระผู้เลิศในธรรมเห็นแจ้ง
 จึงได้สำแดงเสด็จออกอุบาย
 ให้กลุ่มชาวบ้านทั้งหลาย
 ทั้งหญิงและชายให้ทำตามคำตน
 ให้ทุกคนถางดงไพรป่า จะพบธรรมา บ่อน้ำชีวี
 เมื่อชาวบ้านได้ยั้งตั้งนี้ก็เริ่มจรรลิวากันทำตาม
 สองยามสามยามไม่มีเหนื่อย ทำไปเรื่อย ๆ
 ด้วยความศรัทธา ไม่ทันใดปรากฏขึ้นทันตา
 รอยพระบาทพระพุทธรูป ให้รักษาสืบไป

ทำนองลำพื้นดินกลอน

ฮอยพระบาทเบื้องประเทืองเทิงภูใหญ่
 นทีไหลเย็นพัน ส่องสอดป้องหิน
 ไหลปลิ้นเวียนวนชลนา
 กาลเวลาผ่านไปเปลี่ยนไหล บ่วายมัม
 คนกราบก้มประพรมน้ำทิพย์
 เจ็ดพระบาทศักดิ์สิทธิ์ดีแท้ไต่เอา
 เลยได้ไว้ต่อเติมพรรณนา
 จนศรัทธาส่งเลิงบ่อนเลิงดียิ่ง
 สรรพสิ่งล้วนมงคลล้ำค่า
 พุทธบาทนั้นนา สียอไว้บ่อนสูง
 สาธุชนมุ่งหลิงต่อหน่อพุทธา
 ขอให้มาปกคุ้มชุ่มประชาพี่น้อง...

ผลญา

แสงสุริย์เบิกฟ้า สักกฤณาอกบินขึ้น
 แสงพระธรรมส่องเอ็นให้มาพื บ่อนสบาย
 ฮอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ได้
 จารนัยเป็นที่เพ็ง สาธุชนนพเก็งเกล้า
 มาโหมเต้าหน่อพุทธา รัตนานวยแก้ว
 ดีแล้วแนวพระเสริฐ ตลมาเกิดบ่อนผา
 ศรัทธาไหลหลังล้น
 สาธุชนน้อมบูชาฮอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์
 นี่แหลว พุพังเอ๋ย พุพังเอ๋ย...

ทำรำระเบียบนาฏยบูชารอยพระพุทธรูป
 น้ำทิพย์ พบว่า ใช้กระบวนการทำรำจากรำแม่บท
 อีสาน การรำภูไทสามเผ่า รำภูไทสกลนคร รวมถึง
 เป็นท่าประดิษฐ์ขึ้นใหม่ปรับปรุงให้ทันสมัย และทำรำ
 มีการเลียนแบบตามธรรมชาติการตีบทตามคำร้อง
 มีจำนวนทั้งสิ้น 37 ท่า การแปรแถวเพื่อความสวยงาม
 17 รูปแบบ กำหนดรูปแบบการแสดงออกเป็น
 2 ช่วง **ช่วงแรก** เป็นการแสดงเล่าถึงการสักการบูชา
 รอยพระพุทธรูป **ช่วงที่สอง** เป็นการแสดงเล่าถึง
 การรำบูชารอยพระพุทธรูปน้ำทิพย์ เชิญชวนให้
 ประชาชนชาวไทยมาสักการะบูชารอยพระพุทธรูป
 น้ำทิพย์ ตัวอย่างท่ารำ ดังนี้

ภาพที่ 10 ท่ารำ พระสงฆ์สาวก ของพระศาสดา

ภาพที่ 11 ทำรำให้ทุกคนกลางดงไพรป่า

ภาพที่ 12 ทำรำให้รักษาสืบไป

ภาพที่ 13 ทำรำฮอยพระบาท
เบื้องประเทืองเทิงภูใหญ่

เครื่องแต่งกายระบำนาฏยบูชา
รอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ พบว่า แนวคิดประดิษฐ์
เครื่องแต่งกายการแสดงชุดนี้ให้สอดคล้องจาก

การแต่งกายของชาวบ้านที่ไปไหว้พระในจังหวัด
สกลนคร ซึ่งเป็นคนภูไท โดยจะใช้เป็นสีขาวยกกับ
สีครามเป็นหลัก เนื่องจากสีขาวเป็นสีที่สุภาพ
เสื้อแขนกระบอกสีขาว เพราะเป็นเสื้อที่คนในชุมชน
หรือท้องถิ่นใส่ไปทำบุญที่วัด ผ้าถุงใช้เป็น ผ้าถุง
ผ้าคราม ลายบายศรี เป็นลายผ้าของชาวภูไท
สไบสีขาว ชาวบ้านจะพาดสไบ ส่วนสไบสีน้ำเงิน
ทับเป็นลายผ้าคราม ใช้เป็นลายเดี่ยวและสีเดียวกับ
ผ้าถุงเครื่องประดับจะใช้เป็นเครื่องเงินเป็นหลัก
โดยเครื่องประดับมี ต่างหู สร้อย ข้อมือ และเข็มขัด
เครื่องประดับศีรษะ จะใช้เป็นกระสวย ที่ใช้สำหรับ
ทอผ้าคราม ที่นำมาไว้บนศีรษะเพราะเป็นบรมครู
ของการทอผ้าไหม ใช้เป็นสีขาวยกกับสีคราม เพื่อให้
แสดงถึงสีผ้าถุงของการแสดงที่เป็นผ้าคราม ดอกไม้
ใช้เป็นดอกอินทนิล คือ ดอกไม้ประจำจังหวัด
สกลนคร

ภาพที่ 14 ภาพการแต่งกายด้านหน้า
และด้านหลัง

การแต่งหน้าระบำนาฏยบูชา
รอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ พบว่า แต่งหน้าแบบ
สวยงามโดยให้เข้มกว่าปกติเพราะเพื่อความสวยงาม
ในเวลาแสดง ส่วนการทำผม พบว่า ได้แบบมาจาก
ชาวบ้านที่ไปร่วมงานบรวงสรวงพระธาตุเชิงชุม

จึงได้สอบถามคุณยายท่านหนึ่งว่าทำไมถึงทำผมแบบนี้ คุณยายตอบว่าเป็นทรงที่ชาวภูไททำกันเวลาไปวัดโดยรวบตึงเกล้ามวยสูงแล้วม้วนผมปักปิ่นทัดดอกไม้ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงประยุกต์ให้เข้ากับการแสดงโดยใช้เส้นไหมพันรอบผมแล้วใช้กระสวยปักลงไปแทนปิ่นแล้วติดดอกอินทนิลสีม่วงติดข้างหลังหูข้างซ้าย

ภาพที่ 15 ภาพการทำผมด้านหน้าและด้านหลัง

การคัดเลือกผู้แสดง พบว่า กำหนดผู้แสดงเป็นหญิงสาวชาวบ้านที่มากرابไหว้บูชา รอยพระพุทธรบาท ที่วัดพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ โดยกำหนดผู้แสดงทั้งหมด 8 คน โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีรูปร่างสง่างาม สัดส่วนพอเหมาะไม่อ้วนเกินไปไม่ผอมไป ส่วนสูงอยู่ในระดับเดียวกัน โอกาสที่แสดงพบว่า การแสดงชุดนี้สามารถแสดงได้ในงานบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ งานทอดกฐิน เข้าพรรษา ออกพรรษา และงานต่าง ๆ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยชุดระบำนาฎบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนำไปสู่การอภิปรายผล พบว่า รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ตำบลสร้างค้อ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี

เป็นรอยพระพุทธรบาทที่มีทั้งหมด 7 รอย รอยพระพุทธรบาทเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนรูปแบบหนึ่ง รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์นี้ น่าสนใจว่าเหตุใดจึงมีถึง 7 รอย และควรส่งเสริมให้เป็นที่รู้จักทั่วไป ประวัติความเป็นมาของ รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ พระอาจารย์บุญมี เขมธัมโม ได้มีมติเห็นรอยพระพุทธรบาทจึงเดินธุดงค์ตามหา รอยพระพุทธรบาทและได้มาพบรอยพระพุทธรบาท 7 รอย ที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดย รอยพระพุทธรบาทมีลักษณะก้าวเดินไปข้างหน้า ด้วยเท้าซ้ายแล้วเท้าขวาสลับกันไป บางรอยมีลักษณะเดินด้วยสันเท้าแต่รอยที่ 7 มีลักษณะเดินเต็มเท้าออกมาจากปากถ้ำและมีน้ำไหลตามรอยพระพุทธรบาทชาวบ้านได้นำน้ำที่ไหลผ่าน รอยพระพุทธรบาททั้ง 7 รอย ไปดื่มกินรักษาโรค ปรากฏว่าโรคต่าง ๆ หายจึงได้เรียกกันว่า รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ และสร้างมณฑปครอบไว้ การสร้างสรรค์การแสดงนาฎศิลป์ ชุดระบำนาฎบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ พบว่า ชื่อชุดการแสดงมาจาก ชื่อของรอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ใช้เพลงดนตรีทำนองสมัยใหม่ผสมกับ เพลงภูไทสุพรรณบุรี กำหนดรูปแบบการแสดง ออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรก เล่าถึงการสักการบูชา รอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ช่วงที่สอง เล่าถึงการรำ บุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ เชิญชวนให้ประชาชนชาวไทยมาสักการะบุชารอยพระพุทธรบาทน้ำทิพย์ ทำรำผสมผสานทำรำฟ้อนภูไทกับทำรำสมัยใหม่ เข้าด้วยกัน จัดรูปแบบการแปลแถวในรูปแบบต่าง ๆ ตามทฤษฎีการแปลแถว จำนวนทั้งหมด 37 ทำรำ 17 แถว แต่งกายแบบชาวบ้าน ซึ่งเป็นคนภูไท จะสวมเสื้อแขนกระบอกสีขาว ผ้าถุงคราม สไบขาว

ต่างหู สร้อยคอ ข้อมือและเข็มขัดทำด้วยเงิน ศีรษะประดับด้วยกระสวยไหม ทัดดอกอินทนิลสีม่วง การแต่งหน้าเน้นความสวยงาม ทรงผมแฉกกลางมัดรวบขึ้นตรงกลางศีรษะและมวยผมขึ้น ผู้แสดงทั้งหมด 8 คน เป็นผู้หญิง การแสดงชุดนี้สามารถแสดงได้ในงานต่าง ๆ นอกจากนี้ระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานชุดการแสดงนาฏศิลป์ที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวข้องกับเกี่ยวกับคติความเชื่อในพิธีกรรมของคนชาวไทยในจังหวัดสกลนคร ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน สอดคล้องกับความคิดของ พัทยา สายหู (Saihu, 1988) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับ การเกิด และคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.พัทยา สายหู ซึ่งได้กำหนดไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านคือ แบบฉบับร่วมกันของกลุ่มชนหรือสังคมชาวบ้าน ซึ่งเกิดขึ้นด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถสร้างสรรค์ ความพอใจ ค่านิยมปัจจัยทั้ง ๔ ประการนี้รวมกันจึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” เมื่อสิ่งทั้งหลายที่นำมาสร้างใช้ร่วมกันสามารถสนองความต้องการ ความพอใจของกลุ่ม คน ดนตรี เนื้อเพลง และทำนองเพลงของผลงานสร้างสรรค์ชุดระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ได้สร้างดนตรีขึ้นมาใหม่ โดยใช้ทำนองดนตรีสมัยใหม่ผสมกับดนตรีภูไท ซึ่งจะถ่ายทอดให้เห็นการสักการบูชา รอยพระพุทธรูปสอดคล้องกับความคิดของ นายสิทธิพร เจริญสิงห์ ครูสอนรายวิชาดนตรีประจำโรงเรียนเทศบาลนาด้วง กล่าวว่า การสร้างสรรค์งานด้านนาฏศิลป์ไม่ควรนำเพลงที่มีอยู่แล้วมาสวมแล้วใส่ทำรำลงไป ควรประพันธ์เพลงใหม่ เนื้อร้องใหม่ถึงจะเรียกว่าการสร้างสรรค์ ปัจจุบันบางครั้ง

ผู้สร้างสรรค์คิดชุดการแสดงขึ้นมาแต่ใช้เพลงที่มีอยู่แล้วมาใส่ในทำรำ ซึ่งไม่เหมาะสมเพราะบางทีเพลงที่นำมาใช้อาจจะมีทำรำอยู่แล้ว จึงไม่ควรนำเพลงเก่ามาสร้างสรรค์ในงานใหม่ ด้านทำรำใช้ทำรำแม่บทอีสานและท่าแม่บทเขมรหรือทำรำที่เลียนแบบพฤติกรรมประกอบพิธีกรรม มาประดิษฐ์คิดค้นทำรำขึ้นใหม่สอดคล้องกับทฤษฎี นาฏยประดิษฐ์ กล่าวว่า ทฤษฎีนี้จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนาฏศิลป์ ทำนอง ดนตรี และ องค์ประกอบต่าง ๆ ในนาฏศิลป์จึงจะสามารถคิดออกแบบทำรำให้สอดคล้องกับเนื้อเพลง ข้อมูลต่าง ๆ ได้ผู้สร้างสรรค์จึงได้ศึกษานาฏยประดิษฐ์ จากแหล่งข้อมูลโดยตรงคือเข้าพบผู้เชี่ยวชาญ ด้านนาฏศิลป์ ด้านดนตรี หาข้อมูลต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์การแสดง การจัดรูปแบบแถวของชุดระบำนาฏยบุชารอยพระพุทธรูปหน้าทิพย์ ปรับแถวใหม่ทั้งหมด 17 รูปแบบแถว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับชุดการแสดงมากขึ้น สอดคล้องกับ จวน คงแก้ว (Kongkaew, 2016) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวสำหรับสร้างชุดระบำจะต้องเคลื่อนไหวหรือ แปรแถวอย่างเป็นกระบวนการคือ เคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องและพร้อมเพรียงกันของนักแสดงที่ปฏิบัติทำรำอยู่ การเคลื่อนไหวหรือการแปรแถวที่ตีจะต้องเคลื่อนไหวที่แผงไว้ด้วยทำรำและเคลื่อนไปตามธรรมชาติ เพราะจะทำให้ดูแล้วเป็นลีลาการรำรำ นอกจากนี้การแปรแถวอาจจะเปลี่ยนขณะที่เปลี่ยนท่าการปฏิบัติทำรำอย่างต่อเนื่อง ไม่แสดงอาการจงใจที่จะเปลี่ยนแถวให้ผู้ชมทราบ การแต่งกายอ้างอิงจากการแต่งกายของชาวบ้านที่จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นคนภูไท โดยใช้สีชาวกับสีครามเป็นหลัก เนื่องจากสีชาว

เป็นสีที่สุภาพ มีเสื้อแขนกระบอกสีขาว เพราะเป็นเสื้อที่คนในชุมชนใส่ไปทำบุญที่วัด ผ้าถุงใช้เป็นผ้าถุงผ้าคราม ลายบายศรี เป็นลายผ้าของชาวภูไท สไบสีขาวชาวบ้านจะพาดสไบ สไบสีน้ำเงินทับเป็นลายผ้าคราม ใช้เป็นลายเดี่ยวและสีเดียวกับผ้าถุง เครื่องประดับจะใช้เป็นเครื่องเงิน โดยเครื่องประดับมี ต่างหู สร้อยคอ ข้อมือ และเข็มขัด เครื่องประดับสีระชะ จะใช้เป็นกระสวย ที่ใช้สำหรับทอผ้าคราม ที่นำมาไว้บนสีระชะเพราะเป็นบรมครูของการทอผ้าไหม ใช้เป็นสีชวากับสีคราม เพื่อให้แสดงถึงสีผ้าถุงของการแสดงที่เป็นผ้าคราม ดอกไม้ใช้เป็นดอกอินทนิล เป็นดอกไม้ประจำจังหวัดสกลนคร การแต่งหน้าทำผม ผู้หญิงจะเน้นความสวยงาม และความเป็นชาวบ้าน ทรงผมจะแซกกลาง

มัดรวบขึ้นตรงกลางสีระชะและย้อมให้เป็นหม้อตรงกลางสีระชะ ใส่ไหมบริเวณตรงกลางพันรอบแล้วนำกระสวยปักบนสีระชะตามด้วยดอกอินทนิลประดับติดข้างหลังหูข้างซ้าย สื่อให้เห็นถึงการทอผ้าครามของจังหวัดสกลนคร ผู้สร้างสรรค์กำหนดผู้แสดงเป็นตัวแทนของหญิงสาวชาวบ้านที่มากราบไหว้สักการะบูชารอยพระพุทธรูปบาท โดยกำหนดผู้แสดงทั้งหมด 8 คน เป็นผู้หญิงทั้งหมด ในการคัดเลือกนักแสดง โดยคัดเลือกนักแสดงที่มีรูปร่างสง่างาม สัดส่วนพอเหมาะไม่อ้วนเกินไปผมไม่ยาวเกินไป ส่วนสูงอยู่ในระดับเดียวกัน การแสดงชุดนี้สามารถแสดงได้ในงาน ทอดกฐินเข้าพรรษา ที่จัดขึ้นที่วัดพระพุทธรูปหน้าทิพย์ จังหวัดสกลนครทุกปี

REFERENCES

- Adulyanukosol, K. (2008). **Sea-Cow**. Bangkok: Marine and Coastal Resources Research and Development Institute.
- Butda, K.. (2005). **Apsara worship Sri Sikhresuan**. Thesis for the degree of Education. Graduate of Rajamangala University of Technology Thanyaburi Kriangsak
- Charoenwongsak. (2002). **Creative thinking**. Bangkok: Success Media.
- Ketsadet, B. (1993). **Concepts related to cultural integration**. Ubon Ratchathani: Yongsawat Printing.
- Kongkaew, J. (2016). **Buddhist art in the footprints of the Buddha**. Department of Buddhism. Graduate School, Chulalongkorn University.
- Kettes, B. (1993). **Lae Lod Wannakham**. Bangkok: O.S. Printing House.
- Kapklon, P. (1995). **Aesthetic Theory**. Bangkok: Thai Wattana Panich.
- Phromnophas, K.. (2003). **Traiphath Buangswang Dance**. a thesis for the degree of Education. Graduate of Rajamangala University of Technology Thanyaburi
- Roger, M. (1962). **Diffusion of Innovation**. New York: The Free Press.

- Saihu, P. (1978). **Beneficial Values and Harmful in Thai Society**. Bangkok: TU Digital Collections
- Saihu, P. (1988). **Guidelines** for Promoting and Disseminating Local Culture Council.
- Sensai, P. (2004). “**The Stream of Isan Dance**”. Khon Kaen, Nanawitthaya Archive.
- Srisuwan, R. (2003). **The Study of Creation of Southern Folk Dance**. Songkhla Rajabhat University
- Thepnarong, K.. (2021). **Dance of worship of the Kuhaphimuk**. Thesis for the degree of Education. Graduate of Yala Rajabhat University
- Viroonrak, S. (2005). **Dancing Arts in the Reign of King Rama the IX**. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wiradet, N. (2004). **Dance in Worship of the Buddha’s Image**. Thesis for the degree of Education. Graduate of Rajamangala University of Technology Thanyaburi
-